

Pedagógiai valóságok

Pedagógiai valóságok

**Szerkesztette:
G. Molnár Péter
Szőke-Milinte Enikő**

Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Budapest, 2018

Szerkesztette:
G. Molnár Péter
Szőke-Milinte Enikő

Szakmai lektorok:
Karainé Dr. Gombocz Orsolya
Dr. Juhász Márta
Dr. Kormos József
G. Molnár Péter
Dr. Szőke-Milinte Enikő

Nyelvi lektor:
Szujó Béla

Borítófotó:
Kicska Bálint

A kiadvány megjelenését a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kara támogatta.

© A szerzők

ISBN 978-615-5224-80-5

A kiadvány megjelenését a Pázmány Péter Katolikus Egyetem
megbízásából a Szaktudás Kiadó Ház gondozta.
Felelős vezető a kiadó elnöke.
1142 Budapest, Erzsébet királyné útja 36/B
Telefon: 273-2180

Tartalom

Szerkesztői gondolatok	7
Forgács Györgyi: A digitális médiahasználati szokások szerepe az óvodás gyermekek fejlődésében	8
Kissné Dr. Zsámboki Réka: A Freinet-pedagógussá válás élményvilágai a hazai óvodákban az 1990-es évek elején	18
Szeidl Veronika: Egy ceglédberceli német népszokás feldolgozása a helyi óvodában	28
Szinger Veronika: Képzési, módszertani és oktatástechnológiai innovációk a Kecskeméti Felsőfokú Óvónőképző Intézetben (1959–1986)	47
Makrai Kata: Cigány anyák és az iskola A gyermekek intézményes ellátása egy észak-magyarországi romungró közösségben	57
Nagy Edit: A Nyíregyházi Főiskola partnerintézményei vezetőinek véleményei a főiskolai képzésről	65
Takács Zsuzsanna Mária: „...ideálunk nem fonnyadt, dércsípte őszi rózsá...” Valláserkölcsi nevelés a pécsi tanítónőképzőben	75
Ujlakyné Dr. Szűcs Éva: Az idegen nyelvi műveltségterületi képzés múltja jelene és jövője a kecskeméti tanítóképzésben	82
Verebélyi Gabriella: Felkészültek-e leendő tanítóink a hátrányos helyzetű tanulókkal való sikeres együttműködésre?	95
Huszthy Viola Livia: Autentikus rövidfilmek didaktikai feldolgozása idegennyelv-óra	107
Albert Ágnes – Piniel Katalin: A flow-élmény szerepe a nyelvoktatásban	120
Bikics Gabriella – Kegyes Erika: Új utak a nyelvtanárképzésben – egy induló projekt kapcsán	129
Huszthy Alma: Kihívások a nyelvtanár-képzésben: a munkaszervezés és a munkaformák szerepe az olasztanár-képzés kurzusain, illetve a középiskolai nyelvórákon	138
Habos Dorottya: A médiatanárok képzése	154
Pivók Attila: A pedagógusok digitális kompetenciájának helyzete a hazai oktatási stratégiában	165
Bartal Orsolya: Képes vagyok megcsinálni, avagy készítsünk saját e-tananyagot! (Idegen nyelv oktatása online környezetben)	175
Dr. Kerekes Judit: Játékkal motivált, interaktív tanulás. Effektív reformpedagógiai módszerek az amerikai óvó- és kisiskolás matematikatanár-képzésben	181

Ludányi Zsófia: Online helyesírási segédeszközök használata az anyanyelvi órán: egy felmérés tanulságai	193
Dezső Renáta Anna: Transzverzális demokrácia kompetenciák a pedagógusképzés és a köznevelési gyakorlat metszetében	201
Dr. Fenyő Imre: Tanárképzés a Debreceni Egyetemen. A debreceni egyetem tanárképzésének első gyakorlati műhelye 1914–1949	209
Szőke-Milinte Enikő: A pedagógusok pályamotivációja a nemzetközi gyakorlatban	227
Kovács Edina: A társadalmi nem hatása a pedagógusok kompetenciáira és hatékonyságára	238
Karlowits-Juhász Orchidea: A közösségi pedagógiai gyakorlat és az iskolai közösségi szolgálat tartalmi, módszertani összehangolása	249
Nagyné Árgány Brigitta: A zenei előképzettség összetevőinek vizsgálata óvodapedagógus és tanító alapszakos hallgatók körében	260
Kovácsné Duró Andrea: Verseny, versenyztetés pedagógus szemmel	272
Kőváriné dr. Fülöp Katalin: A tanárjelölt fejlődését támogató iskolai környezet	280
Lőrincz Andrea: A reflexió fontossága a közösségi pedagógiai gyakorlatot folytató hallgatók előmenetelében	289
Dr. Erdősi Károly – Erdősi-Boda Katinka: <i>Az András, a szolgálégény és az ifjú Klebelsberg gróf</i> címmel kiadott kétkötetes mű művészetpedagógiai megközelítése. Eszménykép – etikaoktatás – erkölcsi nevelés	300
Dr. Jelenszky dr. Fábián Ildikó: Mentorálás a tanárjelölt hallgató és egy közösség szolgálatában	308
Paksi László: Mentortanárok mentoráltakról és önmagukról	319
Rácz Márk: A Bőjte Csaba gyermekotthonaiban tapasztalható pedagógiai módszerek és eredmények	337
Poros Andrea: A Pozsonyi Magyar Királyi Állami Tanítónőképző Intézet és prepái	355
Dr. Dráviczki Sándor: A Kisvárdai Szent Orsolya-rendi Tanítónőképző Intézet (1918–1957) történetének vázlata	372
Baksa Brigitta: A honismeret, népismeret térnyerésének történeti alakulása az oktatásban és a tanítóképzésben a 18. századtól a 20. század közepéig	390
Jurik Erika: Népszokások ápolása és általuk a munkakultúra közvetítése alsó tagozaton	399
Szeri Istvánné: 120 éve született Burchard-Bélaavary Erzsébet a Montessori-módszer igaz követője	408
Fekete Nikoletta: A szakképzés 21. századi dimenziói	415
Iházné Kaifis Anna: Új kihívások a közoktatásban	422

Szerkesztői gondolatok

A pedagógiai jelenség mindennapos valóságtapasztalatunk.

Óvodába menet az apa a járművön a gyerekének azt magyarázza, hogy az ajtó jelzés után nyílik, a gyereke érdeklődve figyel. Az utazás végén közli az apjával, hogy tizenegy megállót utaztak, ez a tizenkettedik. Apja mosolyogva bólint. A buszvezető a felszállni készülő utasnak azt magyarázza, hogy utazásra csak az érvényes menetjegy vagy bérlet jogosít. A fiatalember átadja helyét az idős férfinak, majd a telefonján folytatja a témazáró feladatsort. Az idős férfi, kezében a napi hírekkel azokról az időkről nosztalgiazik, amikor még volt értéke a leírt vagy kimondott szónak. A harmadik ülésen a lány fülében fülhallgatóval rockot hallgat, a mellette ülő nő a reggeli kávéval próbálja magát életre kelteni. A zajtól és a zsúfoltságtól frusztráltan méltatlankodik egy kisbaba, anyja mosollyal, jó szóval nyugtatja. Megannyi nevelési helyzet, melyet – ha nem a telefonunkkal kommunikálunk – észreveszünk és ösztönösen reflektálunk rá, véleményt formálunk róla: laikus pedagógusként nap mint nap a legkülönbözőbb elméleteket állítjuk fel a nevelésről. Jobban tudjuk mi a helyes és a helytelen, vagy hogy hogyan kellett volna cselekedni, válaszolni, mint a körülöttünk lévők.

A pedagógiát mint professziót gyakorlók még erősebb késztetést éreznek arra, hogy a mindennapos valóságtapasztalataikat nemcsak értelmezzék, hanem formálják is. A pedagógus nem elégszik meg egy-egy jelenség leírásával, fontosnak tartja annak alakítását is. Ezt az attitűdöt jelenítik meg a kötet tanulmányai. A legkülönbözőbb nevelési szinterek – óvoda, iskola, udvar, játszótér, digitális szupersztráda, tanárképző központ – és a legkülönbözőbb pedagógiai problémák képezik a tanulmányok tárgyát. A tudományos vizsgálódás igényével, komplex módon írják le a pedagógiai valóságot, és sajátos pedagógiai szemlélettel és szakmódszertannal igyekeznek a felmerülő kérdésekre érvényes válaszokat adni. A szerzők – gyakorló pedagógusok, pedagógusjelöltek, doktoranduszok, szakértők és egyetemi oktatók – olyan sajátos szemüvegeket kínálnak az általuk választott jelenségek megfigyeléséhez és értelmezéséhez, amelyen keresztül úgy tudunk a pedagógiai valóságra tekinteni, hogy az megmutatja számunkra a legtitokzatosabb oldalát is. Bízunk benne, hogy igazi élmény lesz felpróbálni ezeket a szemüvegeket!

Szeidl Veronika¹

Egy ceglédberceli német népszokás feldolgozása a helyi óvodában

Bevezetés

Szeidl Veronika vagyok, Ceglédbercelen élek, egy sváb településen. A német nemzetiségi kultúrával már gyermekkoromban megismerkedtem a dédmamámtól tanult sváb dalokon, mondókákon keresztül. Tehát beleszülettem ebbe a kultúrába. Tanulmányom témaválasztását egyértelműen befolyásolta német nemzetiségi származásom, a hagyományok és szülőfalum tisztelete, szeretete és az érdeklődési köröm.

Tanulmányom célja a viszontagságos időket megélt helyi német nemzetiség történetéről szóló visszaemlékezések összegyűjtése, az ennek ellenére megmaradt hagyományok közül kiemelten a báránytánc bemutatása, és a hagyomány átadása a gyerekeknek, vagyis a báránytáncra épített óvodai témahét fejlesztése és a gyakorlatba történő beültetése.

Tanulmányom elkészítését a téma kiválasztásával kezdtem, kutatási módszerként az interjút használtam. Részben strukturált interjút választottam, amelyben nyitott kérdések is szerepeltek. A kérdezettek szabadon elmondhatták véleményüket, érzésüket a témával kapcsolatban. Az interjúalanyaim helyi idős emberek voltak (15 fő), akiket főként saját gyerekkorukról, játékaikról, családi életükről, a német nyelv mindennapi használatáról, régi szokásokról, hagyományokról kérdeztem. Elsősorban a háború előtti időkről gyűjtöttem visszaemlékezéseket. Az interjúk hanganyagát rögzítettem, jegyzeteket készítettem. Az alanyokat személyes ismeretségi körömből választottam ki. Sajnos a múlt megrázó eseményei miatt többen nem vállalták az interjú készítését vagy nevük elhallgatását kérték.

Ezután megvizsgáltam az óvoda dokumentumait, elsősorban a pedagógiai programot és a csoportnaplókat, és elemeztem, mi az, amit a hallottakból be lehetne építeni a német nemzetiségi nevelésbe. A dokumentumelemzésekből arra a következtetésre jutottam, hogy habár nagy a német nemzetiségi csoportok támogatottsága, öt csoportból három nemzetiségi, mégsem jelenik meg a nevelési tervekben kellő mértékben a nemzetiségi nevelés, hiszen három fő téma van csupán egy évben, amire témahéttel készülnek, és ezek között nem szerepelt a báránytánc. Úgy gondolom, hogy ez az egyedi hagyomány feltétlenül be kell, hogy kerüljön az óvodai nevelési programba, ezért dolgoztam ki ehhez a népszokáshoz egy témahetet. Ez a tanulmány az OTDK dolgozatom részét képezi, ezért rövidebb, mint maga a dolgozat. Terjedelmi okok miatt a történelmi rész és a népszokások itt nem szerepelnek, kifejezetten a módszertani részre koncentráltam.

¹ SZEIDL VERONIKA közgazdász, óvodapedagógus, tanító szakos hallgató (NJE-PKK, 2018), Ceglédbercel Község Önkormányzata Kulturális Bizottságának tagja, a Települési Értéktár Bizottság tagja, a Ceglédberceli Német Nemzetiségi Kultúregyesület tagja. Kutatási területei az óvodapedagógia, a korai nyelvtanítás, a német nemzetiségi nevelés, a helyismereti témák feldolgozása az óvodai nevelésben, az alternatív pedagógiai módszerek alkalmazása az óvodai nevelésben.

1. Német nemzetiségi nevelés a CÁMK Napsugár Óvodájában

1.1. A Napsugár Óvoda általános bemutatása

A báránytánc témahetet a Ceglédberceli Általános Művelődési Központ (CÁMK) Napsugár Óvodájában tervezem megvalósítani, ezért szükségesnek érzem az intézmény bemutatását.

Ceglédbercelen az első óvoda 1946 nyarán nyílt meg egy óvodai csoporttal, egy kitelepített német család házában. Folyamatosan nőtt a gyermeklétszám, ezért újabb épületeket alakítottak át, így 1976-ra már három épületben, hat csoportban folyt az óvodai nevelés (*Jaczina 2013, 10–24*).

Az óvoda mai épületét 2006 márciusában adták át (*1. ábra*). Ez az épület Magyarország első EU-támogatással létesült óvodája. Így a korábbi három különálló épület helyett jelenleg egy épületben zajlik az óvodai nevelés. Az óvodában hat vegyes életkorú csoport működik, 150 férőhellyel, ebből három német nemzetiségi, három általános nevelést folytató csoport, emellett van egy bölcsődei csoport is. Az óvoda családias légkörű, barátságos intézmény.

Az óvodai nevelés célja, hogy elősegítse az óvodás gyermek harmonikus fejlődését, személyiségének kibontakozását. Figyelembe veszi az életkori, egyéni sajátosságokat és az eltérő fejlődési ütemet. A pedagógusok a helyi sajátosságokat és a szülői igényeket figyelembe véve „kétnyelvű nevelési programot” dolgoztak ki, amelynek sarkalatos pontjai: a gyermekek kétnyelvű környezetben történő kommunikációs nevelése, beszédfejlesztése; a természeti környezet megismerése, védelme; az egészséges életmódra nevelés és a gyermek személyiségének tiszteletére, a másság elfogadására nevelés.

1. ábra. CÁMK Napsugár Óvoda (forrás: Jaczina Zoltánné)

Az óvodai nevelés helyi sajátosságai: a bölcsődei csoport, amely 5 hónapos kortól 3 éves korig várja a gyermekeket; a kétnyelvű német nemzetiségi nevelés; a vegyes életkorú csoportok; illetve a gyógypedagógus, aki a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztését végzi (*Óvodai Pedagógiai Program – CÁMK Napsugár Óvoda, Ceglédbercel, 2015*).

Az óvoda épülete kétszintes. A földszinten találhatóak az óvodai csoportszobák, a bölcsőde, iroda, konyha, étkező, tornaterem (*2–3. ábra*). A konyhák csak tálalókonyhák, az ételt más településen üzemelő konyhán főzik meg. Az emeleten találhatóak a galériák, ahol a gyerekek alszanak, raktárak, személyzeti öltözők, a logopédus szobája, orvosi szoba. A csoportszobák-

hoz külön gyermeköltöző nem tartozik, a folyosó részen vannak a padok és a fogasok elhelyezve. Minden csoportszobához külön gyermekmosdó tartozik. Az óvoda tornaterme jól felszerelt, tágas. Van benne bordásfal, tornaszőnyeg, kombinált tornaszerek, szekrény, kézi szerek, hulahoppkarika, zsámoly, labdák. Az udvar is tágas, jól felszerelt (4. ábra). Van két homokozó, csúszdák, babaházak, mászóházak, hinták. Az udvaron egyaránt megtalálható a füves, homokos és ütőcsillapító gumilapokkal lefedett terület. Minden csoport rendelkezik megfelelő és változatos játékokkal és fejlesztő eszközökkel.

2. ábra. Csoportszoba (saját fotó)

3. ábra. Tornaterem (saját fotó)

4. ábra. Óvodaudvar (saját fotó)

Az intézmény tárgyi fejlesztését szolgálják a „Ceglédberceli Óvodáért” Alapítvány és a szülők szervezetének anyagi támogatásai. Az ő segítségével valósultak meg az óvodaudvaron a többfunkciós fajtátékok, a babaházak, a homokozók, a padok és az asztalok.

Az óvoda a szülőkkel való szoros együttműködésre törekszik, ezért programjaikba is gyakran bevonják őket – például karácsonyi munkadelután, farsang, gyermeknap kirándulás, anyák napja, évzáró kerti parti. Sok lehetőséget biztosítanak arra, hogy a gyermekek élményekkel és tapasztalatokkal gazdagodjanak. Gyakran szerveznek kirándulásokat a környezetükben lévő erdőkbe, rétre, lovas tanyára, de örömmel látogatnak mese- és bábszínházak, zenés előadások is. Hagyománnyá vált az évente megrendezésre kerülő óvodatalálkozó, a Nemzetiségi Napokon, illetve báránytáncon való részvétel. A szülők kérésére biztosítják a hittanoktatás lehetőségét, megszervezik az úszásoktatást a közeli strandon. Az arra rászoruló gyermekekkel logopédus és fejlesztő pedagógus is foglalkozik.²

1.2. Német nemzetiségi nevelés a Napsugár Óvodában

Az óvodai nemzetiségi nevelést dokumentumelemzés, megfigyelés, beszélgetés segítségével ismertem meg. Tanulmányoztam az óvoda pedagógiai programját, a csoportnaplót, megfigyeltem a nemzetiségi csoportok mindennapi tevékenységeit, ünnepnapjait, illetve elbeszélgettem a nemzetiségi óvodapedagógusokkal, az óvodavezetővel a tapasztalataikról.

A magyarországi németek nyelvhasználata az elmúlt 70 évben óriási változáson ment keresztül. Akik 1945-ig még a helyi német nyelvjárást használták a kommunikáció nyelveként, azok az '50-es, '60-as, '70-es években nyilvános helyeken csak magyarul beszélhettek, a nyelvjárás megmaradt a privát szférára, majd a '80-as, '90-es években már csak az idősek ismerték és beszéltek a helyi német nyelvjárást, mára pedig csak egy-két ember akad a faluban, aki helyi nyelvjárásban tudna beszélni. Ma a magyarországi németiség körében a standard német nyelv, a „hochdeutsch” az általánosan elfogadott és használt a kommunikáció minden szintjén, ami új feladatokat adott a kisebbségi nevelésben és a közoktatásban dolgozó pedagógusoknak. Ezeknek az intézményeknek kellett átvenni a hagyomány átörökítésének és továbbadásának feladatát, ami eddig a családok dolga volt. Tehát elmondhatjuk, hogy a kisebbségi nevelés már nem a családban kezdődik, hanem az óvodában (*Szarka 2001, 311–329*).

Ceglédbercelen a nemzetiségi nevelés 1990-től kezdődött meg. Svábul szinte már csak a dédszülők beszéltek, a szülők egyáltalán nem. Az óvodapedagógusoknak szakirodalom és módszertani útmutató híján saját kútforrásból kellett egy új pedagógiai programot írni. Az óvodapedagógusok jelentős része nem beszélt németül, ezért nyelvtanfolyamokra, tanulmányutakra jártak Ausztriába és Németországba. Később nemzetiségi óvodapedagógusi diplomát szereztek és nyelvvizsgát tettek. Emellett kapcsolatokat építettek más német nemzetiségi óvodákkal, amelyekkel meg tudták osztani tapasztalataikat. A nemzetiségi és magyar csoportok helyes arányának megtalálása kezdetben gondot okozott, de mára a szülői igényekhez igazodva sikerült elérni az optimális felosztást (*Jaczina 2013, 10–24*).

A szülőknek írásban kell kérni a nemzetiségi óvodai nevelésben való részvételt a helyi önkormányzattól, az önkormányzatnak pedig törvényben foglalt kötelezettsége, hogy a nemzetiségi iskolai, illetve óvodai nevelést megszervezze, ha ezt legalább 8 gyermek szülője

² <http://www.berceliamk.hu/new/index.php/bemutakozunk> (utolsó elérés: 2016.04.16.)

kérte. Ha a tanulólétszám nem elég nagy, akkor a megyei önkormányzatnak kell megteremteni a kisebbségi oktatás feltételeit, de erre Ceglédbercel esetében 1990 óta nem volt példa.³

A nemzetiségi óvodai nevelést a 2011. évi CLXXIX törvény a nemzetiségek jogairól, a 2011. évi CXCV törvény a nemzeti köznevelésről és a 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról szabályozza. Az óvoda gondosan ügyel arra, hogy pedagógiai programja minden jogszabálynak és törvényi előírásnak megfeleljen.

- A 17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet szerint a „nemzetiségi nevelés célja és feladata, hogy
- biztosítson anyanyelvi környezetet a gyermekek számára;
 - ápolja és fejlessze a nemzetiségi életmódhoz, kultúrához kötődő hagyományokat és szokásokat;
 - készítse fel a gyermeket a nemzetiségi nyelv iskolai tanulására;
 - segítse a nemzetiségi identitástudat kialakulását és fejlesztését.⁴

A német nemzetiségi óvodai nevelés az életkori sajátosságokat és az egyéni fejlettségi szinteket figyelembe véve szolgálja a német nyelv és kultúra megismerését, elsajátítását, illetve a kulturális hagyományok átörökítését.

5. ábra. Német nemzetiségi ruhában (saját fotó)

Az óvodában törekednek arra, hogy a gyermek nyelvismeretét figyelembe véve minél teljesebbé váljon a német nyelvű kommunikáció. Rendszeresen visszatérő kommunikációs helyzetek biztosítják az utánzason alapuló nyelvelsajátítást (pl. reggeli köszönés, mosdózás, névsor, reggeli beszélgetés). Az óvodapedagógusok a német és a magyar kultúrából felépített tematikával változatosan szervezik meg a nyelvelsajátítást, ehhez rugalmasan alakítják a csoport heti és napirendjét (5. ábra).

A német nyelv megjelenik minden óvodai dokumentumban, illetve a szülők számára ki függesztett tájékoztatókban is. Az óvodapedagógusok a csoportnaplót is két nyelven vezetik.

³ Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV Nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény 160. § (4) (utolsó elérés: 2016.04.16.).

⁴ Forrás: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300017.EMM (Utolsó elérés: 2016.04.16.).

Az óvodánkba járó gyermekek többsége itt találkozik először a német nyelvvel, ezért a német nyelvvel való ismerkedés az anyanyelvi ismeretekre építve történik. A német mondókák, dalok, mesék, versek játékos elsajátítása a magyar nyelvhez hasonlóan a gyermekek érzelmeire hatva és az e korra jellemző játékosásra és gátlásmentességre alapozva történik. E módszerrel a gyermekek „ráhangolódnak” az idegen nyelvre, a nyelvi szituációkban gyorsan kiigazodnak. Emellett megismerkednek a helyi dialektussal, énekekkel, játékokkal és a népviselettel is, amelyet táncos fellépésekkor szívesen viselnek.

Az óvoda pedagógiai programja biztosítja a kétnyelvű óvodai nevelés pedagógiai és pszichológiai megalapozottságát, ami azt jelenti, hogy figyelembe veszik a gyermek életkori sajátosságait, fejlődési ütemüket, és egyéni fejlettségüket. A németet mint második nyelvet ugyanolyan technikákkal sajátítják el, mint az anyanyelvüket. A sikeres nyelvelsajátítás feltétele az anyanyelv biztos tudása, fejlesztése, gyakorlása.

A csoportok vegyes életkorú csoportok, ezért a nagyobbak (az óvónő és a dajka mellett) segítik a kisebb gyermekek beszoktatását, csökkentik a két nyelv okozta bizonytalanságot. A nagyobbak már értik a németül elhangzó utasításokat, a kisebbek pedig követik őket.

Mint az óvodában minden területen, így a nyelvelsajátításnál is elsősorban a gyermek érzelmeire próbálnak hatni az óvónők, próbálnak a gyermekben pozitív attitűdöt kialakítani a nyelv iránt, ezért érdekes tevékenységekbe, játékokba ágyazzák a nyelvi helyzeteket. A szabad játék alatt is kezdeményeznek különböző fejlesztő játékokat német nyelven.

6. ábra. Fellépésre készülődve (saját fotó)

A korai kétnyelvűség hozzájárul a gyermekek kifejezőképességének gyorsabb fejlődéséhez, az egészséges alkalmazkodóképesség kialakulásához, és a problémamegoldó gondolkodás fejlődéséhez.

Az óvónők felsőfokú óvodapedagógusi és nyelvi végzettséggel rendelkeznek. Az óvónők folyamatosan bővítik nemzetiségi ismereteiket a helyi szűkebb-tágabb környezet (faluház), a helyi jelképek (birsalma, rozsmaring), helyi gyűjtésű mondókák, versek, énekek, népi gyermekjátékok, népviselet körében. Tárgyi emlékeket gyűjtenek a nagyszülőktől, dédszülőktől, amelyeket az óvoda galériájában egy kiállítás keretében bárki megtekinthet (6. ábra).

Az óvoda napirendje igazodik a kisgyermekek szükségleteihez, biztosítja a változatos tevékenységet, a mozgást. A nevelés hozzásegíti a gyermekeket ahhoz, hogy beilleszkedjenek a

közösségbe, hogy az óvodai évek eredményeként jó eséllyel induljanak az iskolai életben (*Óvodai Pedagógiai Program – CÁMK Napsugár Óvoda, Ceglédbercel, 2015*).

Az óvodában több német nemzetiségi hagyományhoz köthető ünnepet, jeles napot is megtartanak. Ezek az ünnepek az évek során alakultak ki 1990-óta, amióta német nemzetiségi nevelés folyik az óvodában. Ősszel rendezik meg az „Erntedankfest”-et, amivel megköszönik az az évi jó termést. Ilyenkor a nemzetiségi csoportok kis műsorral készülnek, az ünnepségre a szülőket is meghívják. A másik ilyen jeles nap a Márton-nap („Martin’s Tag”) (7. ábra). A gyerekek erre a napra színes lámpásokat készítenek, felelevenítik Márton püspök legendáját, és este lámpás felvonulást tartanak a szülőkkel, iskolásokkal. Énekelve megkerülik a templomot, majd az óvodába visszaérve finom süteményeket fogyaszthatnak a szülők és az óvoda jóvoltából, többek között liba formájú kalácsot. A harmadik ünnep pedig a farsang („Fasching”), amire a nemzetiségi csoportokban német énekekkel, mondókákkal készülnek. A helyi német nemzetiségi önkormányzat farsang utolsó három napjában tartja a Farsangszoba („Faschingstüb”) elnevezésű rendezvényt, ahol az óvodások a többi helyi nemzetiségi csoporttal együtt rendszeres fellépők.

7. ábra. Liba Márton-napra (saját fotó)

8. ábra. Schmetterling tánccsoport (saját fotó)

Az óvoda keretein belül 2004-óta működik a Schmetterling tánccsoport (8. ábra). Céljuk a német nemzetiségi néptánc megismerése, megszerettetése a gyerekekkel. Jelenleg két nemzetiségi óvodapedagógus foglalkozik velük két korcsoportra bontva. A gyerekek nagyon nagy örömmel vesznek részt a próbákban és a fellépéseken. A nagyobbak helyi német nemzetiségi

ruhában lépnek fel. Ezeknek a ruháknak az összegyűjtése, megvásárlása, tisztítása, tárolása nagy gond, de szép számmal akadnak segítők. A helyi gyermekjáték dalok és táncok összegyűjtése és a változatos repertoár kialakítása szintén nem könnyű feladat, de nagy segítséget jelentett az „Ungarndeutsche Volkstänze” c. gyűjtemény megjelenése. A táncsoport rendszeresen fellép a Farsangszobán, a báránytáncon és a szeptemberi Német Nemzetiségi Napokon. Emellett gyakran látogatnak más német nemzetiségi óvodákba is, és alkalmasszerű fellépéseik is vannak (*Jacszina 2013, 10–24*).

2. Báránytánc óvodai témahét tervezete

2.1. A báránytánc hagyományáról

A ceglédberceli szokások körül a báránytánc hagyományát fogom részletesebben bemutatni. A báránytánc a ceglédberceli lakosok számára ismert fogalom, de az ország többi részén, még a magyarországi német nyelvterületeken sem lehet találkozni ezzel a hagyománnyal.

Május legnevezetesebb napja számunkra, ceglédberceliek számára május 16., búcsú napja. Az ünnep kettős tartalommal bír. Egyrészt vallási ünnep, mert községünk és templomunk védőszentjének, Nepomuki Szent Jánosnak az ünnepe, másrészt néprajzi jelentőségű, mert hagyományosan ezen a napon rendezik meg a báránytáncot.

A II. világháború előtt másként rendezték meg ezt az ünnepet, mint napjainkban. A báránytáncot rendező, eladósorban lévő lányokat és fiúkat „Lambesmaster”-eknek nevezték. Az ünnep előkészületeként kiválasztottak két bárányt, amelyeket búcsú előtt hetekig mostak, hogy szép fehérek legyenek. Bundájukba nemzeti színű szalagokat kötöttek. A kocsma előtt a legények előző nap felállítottak egy magas oszlopot, melynek a tetejéhez színes szalagokkal teli sörös- és borosüvegekkel, valamint kiflikkel és perecekkel feldíszített fát erősítettek.

9. ábra. Báránytánc az 1920-as évekből (forrás: Kassai Jánosné, született Prehanyik Mária)

A búcsú napja ünnepi szentmisével, körmenettel kezdődött. Menet közben énekeltek, zenéltek. Az ünnepi mise után mentek csak az emberek a mulatságba. A feldíszített sátrakban mézeskalácsot, édességet árúsítottak, és fel lehetett ülni a körhintára („Ringlispiel”). A bá-

ránytánc délután 2 órakor kezdődött a kocsma előtt (9. ábra). A májusfa alá állítottak két hordót, amelyekre két kislány állt karjukban a feldíszített báránnyal. A rendezők táncolták a nyitótáncot, ami berceli ugrós volt. Később más párok is bekapcsolódhattak a táncba. A mulatság végén kisorsolták a báránnyokat. Ezután hazamentek átöltözni, és este visszamentek a bálba.

A viselet eltérő volt ezen a napon. A lányok fehér felsőszoknyát és csipkekendőt („Spitzntiehl”) viseltek. Hajuk „sádlizva” volt. (Hajukat összefogták a fejtetőn, a copfot 15-23 részre osztották, befonták, kontyba tűzték. A fej első részén leválasztott hajat középen kétéválasztották és cukros vízzel „S” alakban a homlokhoz tapasztották.) A rendező lányokat a ruhájukra tűzött piros–fehér–zöld kokárda különböztette meg a többiektől. A fiúk hagyományos ünnepi viseletben voltak: fekete posztónadrágot, fehér parasztinget és gombos mellényt viseltek. A rendezők kalapjukra nemzeti színű szalagot kötöttek. A bál éjjel 2 óráig tartott. A májusfa pünkösdig maradt a kocsma udvarán.

A báránytánc ilyen formában történő megünneplése a II. világháborúig volt jellemző, ezután minden sváb népszokást tiltottak (Szeidl 1997).

A II. világháború után először 2002-ben rendezték meg a báránytáncot. A rendezvényt a Ceglédberceli Német Nemzetiségi Ifjúsági Egyesület szervezi Polónyiné Zsuzsador Ibolya vezetésével. A Nepomuki Szent János ünnepéhez kapcsolódó szentmisét és körmenetet a II. világháború után is megtartották. Napjainkban a búcsú vasárnap délelőtt 10-kor ünnepi misével kezdődik, majd körmenettel folytatódik. Szerencsére máig élő szokás, hogy a faluban élő zenészek élőzenével kísérik a hívók énekét. A falu lakosai közül sokan felveszik a népviseletet erre a napra.

A mise után ki lehet menni a Szabó Pál Szabadidőparkba a körhintákhoz, árusokhoz. Sajnos napjainkra a báránytánc inkább színpadi szereplés, mint kötetlen, önfeladt mulatozás, de a szervezők mindent megtesznek azért, hogy hűek maradjanak az eredeti hagyományhoz. Délután általában négy órakor kezdődik a báránytánc, jó idő esetén a parkban, rossz idő esetén a helyi kultúrházban.

Az ünnep előkészületeként a fiúk feldíszítenek egy fát, amit a parkban állítanak fel, majd a fa alá tesznek egy hordót, amire a két kislány le tud ülni. Élő báránnyokat már nem visznek a báránytáncra, de két nagy plüssbárányt beszereznek, ezeket tartják a fiúk a kezükben. Illetve a báránytánc után tombolát szerveznek, az ehhez szükséges ajándékokat, felajánlásokat is az ünnep előtti napokban szerzik be.

Az ünnep napjára a gyerekek műsorral készülnek, minden korosztály képviselteti magát az óvodásoktól kezdve az idősebb korosztályokig, azonban a hagyományokhoz hűen a táncot a szervezők kezdik. Ők az ifjúsági egyesület legnagyobb táncosai, akik hagyományosan fehér rakott szoknyában, fehér csipkekendőben („Spitzntiehl”) táncolnak (10. ábra). Ők nyitják meg a rendezvényt berceli ugróssal. Az élő zenét a ceglédberceli zenészek szolgáltatják: a Ceglédberceli Ifjúsági Fúvószenekar és a Ceglédberceli Kisparti tagjai. A rendezvény nagy népszerűségnek örvend. Mivel a fellépők között az óvodásoktól az ifjúsági táncosokig mindenki megtalálható, ezért nagyon sokan eljönnek megnézni a gyerekeket. A báránytánc után a szervezők elpakolják a kellékeket.

10. ábra. Báránytánc, 2011 (forrás: Polónyiné Zsuzsador Ibolya)

Nagyon örülünk, hogy az ifjúsági egyesületnek sikerült újjáéleszteni ezt a hagyományt, és hogy 14 éve töretlen sikerrel rendszeresen minden évben megrendezésre kerül (Polónyiné 2013).

2.2. A témahétről

A báránytánc ceglédberceli német nemzetiségi hagyományhoz kapcsolódó témahetet a helyi Napsugár Óvodában tervezem megvalósítani, mert az óvoda nevelési terve és a nemzetiségi csoportok lehetővé teszik, hogy egy sváb hagyományt dolgozzunk fel. Azért választottam témahetet és nem projektet, mert a hét végére nem egy kézzelfogható produktum készül el (természetesen a tevékenységek során elkészített munkákat nem számítva), hanem egy eszmei, szellemi értéket képviselő produkciót láthatunk a gyermekek előadásában. Céloom nem egy közös projekt elkészítése volt, hanem a hagyomány megismerése, megszerettetése, a német nemzetiségi öntudat formálása. Emellett nagyon fontosnak tartom a német nyelv fejlesztését, ezért sok helyi gyűjtésből származó és országosan ismert német gyermekdalt, gyermektáncot építettem a foglalkozásokba, illetve törekedtem a német mellett a sváb elnevezésekkel is megismertetni a gyerekeket.

Kutatómunkám során feltártam a helyi német nemzetiség történetét és a helyi hagyományokat, amiben az interjúalanyok sokat segítettek, majd a hagyományok közül kiemeltem a báránytáncot, és kifejezetten erre az egy népszokásra építettem a témahetet.

A témahetre tervezett tevékenységek általában meghaladják az egy napra tervezhető mennyiséget. Nem az volt a célom, hogy minden tevékenységet megvalósítsak, hanem hogy bemutassam a téma sokszínűségét, széles körű megvalósítási lehetőségeket nyújtva.

A témahét helyszíne: Ceglédberceli Általános Művelődési Központ Napsugár Óvoda.

A témahét időpontja: a május 16-át megelőző héten.

Megvalósítók: Csepp csoport (német nemzetiségi csoport), vegyes csoport.

A témahét célja, feladata:

A májusi népszokások megismerése, kiemelten a májusfaállítás és a Nepomuki Szent János napjához kötődő szokások összegyűjtése, azon belül is a báránytánc hagyományának megismerése, a jeles naphoz kapcsolódó tevékenységek megismerése, kipróbálása és megbeszélése.

Ismerkedés a pásztorok, azon belül a juhászok életével, szokásaikkal, eszközeikkel, kiemelten a bárányokkal kapcsolatosan.

Kommunikációs képesség fejlesztése.

Meglévő ismeretek bővítése, mélyítése.

A gyermekek erkölcsi-szociális érzelmeinek alakítása, pozitív attitűd formálása.

A német nemzetiségi öntudat formálása.

Közösen átélt élmények, tapasztalatok szerzésének öröme.

A gyermekek számára esztétikai élmény biztosítása.

A gyermekek intellektuális képességeinek fejlesztése.

Kíváncsiságukat felkeltő, differenciált tevékenységeken keresztül megvalósuló tapasztalatszerzés.

A témahét tevékenységeit úgy építettem fel, hogy a gyermekek megtalálják az egyéni fejlettségüknek megfelelő, differenciált élmény- és tapasztalatszerzési lehetőségeket. A változatos zenei, irodalmi, vizuális, mozgásos, dramatikus és a néphagyományokat követő tevékenységek elősegítik a báránytánchoz kapcsolódó szokások, hagyományok megismerését.

Munkaformák: kooperatív csoportmunka, differenciált csoportmunka, páros munka, frontális munka, egyéni munka.

A témahét értékelése: a tapasztalatok, új fogalmak, összefüggések, tevékenységek megértése; pozitív visszacsatolás a játék és a különböző tevékenységek végzése során tapasztalt együttműködésről, nyitottságról, az elkészített alkotások eredményéről, minőségéről, az átélt élményekről.

Várható eredmények:

A gyerekek megismerkednek a báránytánc hagyományával, és sokoldalú ismereteket szereznek a „bárány” témával kapcsolatban.

Fejlődik szókincsük és szövegalkotási képességük a közösen elvégzett tevékenységeken keresztül.

Fejlődik kreativitásuk, képzeletük.

Formálódik zenei ízlésük és mozgáskultúrájuk.

A csoportmunkák hatására javul együttműködő képességük, empátikus érzékük, szociális képességük, fokozódik az egymásra figyelés.

Növekszik személyes motiváltságuk, a máskor motiválatlan gyerekek is bekapcsolódhatnak a tevékenységekbe.

Növekszik önbizalmuk, magabiztosságuk.

Fejlődik önállóságuk, cselekvő- és szervezőképességük.

Az óvodapedagógus feladatai:

Témakiválasztás.

Fejlesztési célok megfogalmazása.

Heti ütemterv készítése.

Módszerek kiválasztása, megbeszélése.

Tájékoztatás: plakátok, feliratok, tájékoztató anyagok készítése.

Eszközök biztosítása, beszerzése, előkészítése.

Dokumentumok előkészítése: képek, videók, hanganyagok, könyvek, dokumentáláshoz fényképezőgép, kamera.

Helyszínek biztosítása.

A témahét végén zárás, adminisztrálás, prezentációk készítése.

11. ábra. A Báránytánc témahét

1. táblázat. A témahét tevékenységei

Fejlesztő tevékenységi forma	Tevékenység	Módszer	Eszköz	Idő	Képességfejlesztés
Külső világ tevékeny megismerése	a pásztorok, juhászok élete, a puztán élő állatok, bárányok báránytorta készítése látogatás a templomban, ismerkedés a búcsú, körmenet fogalmával látogatás a falumúzeumban, ismerkedés a helyi népviselettel, a báránytánc szokásával, a májusfaállítás szokása	beszélgetés, szemléltetés, megfigyelés, magyarázat	képek, könyvek, videók, hozzávalók sütéshez, népviseletbe öltöztetett baba, papír, festék, olló	hétfő–péntek	fogalomismeret bővítése, megfigyelőképesség, következtetés fejlesztése, szókincsbővítés, emlékezet fejlesztése, beszédkészség fejlesztése, német nemzetiségi öntudat erősítése
Mozgás	egyensúlyozó járás differenciált feladatokkal sorverseny egyensúlyozó járáshoz házas fogó játék: bárányok, farkasok	bemutatas, magyarázat	babzsák	péntek	egyensúlyérzék fejlesztése, szem-kéz koordináció fejlesztése, nagy mozgás fejlesztése
Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	élményrajz: Mit láttunk a tanyán? ismerkedés a gyapjúval: báránykák készítése ragasztással, karám, hodály építése, benépesítése, nemezlabda készítése, ceruzarajz a templomról, meseillusztráció: A csillagszemű juhász, népviseletbe öltözött fiú-lány színeztése, Az én májuszám – elképzelés utáni rajz, színes papírcsíkok festéssel	szemléltetés, bemutatás, magyarázat	papír, grafitceruza, színes ceruza, zsírkréta, filctoll, festék, olló, ragasztó, só-liszt-víz gyurma, ágak, botok, nemez	hétfő–péntek	képzelet fejlesztése, vizuális emlékezet fejlesztése, finommotorika fejlesztése
Verselés, mesélés	Gazdag Erzs: Biztató Bölcsődal Az aranyszörű bárány A csillagszemű juhász Betyár volt-e Cigány Jóska? A kincses bojtár drámajátékok: Vak pásztor, Bárányterelés, Bárány vagy farkas	bemutatas, szemléltetés, gyakorlás	CD, mag-nó, aranyfonal, síkbábok, videó, laptop, „aranypénz”	hétfő–péntek	verbális emlékezet, figyelem fejlesztése, nyelvi kifejezőképesség fejlesztése, képzelet fejlesztése, szókincsbővítés
Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Benn a bárány, kinn a farkas, Hol jártál báránykám, Szélről legeljetek, Ein, zwei, drei, vier..., Auf den kleinen Wiesen..., Ich seh dich..., Brüderchen, komm, tanz mit mir, Schlaf, Kindlein, schlaf, Grün, ja grün sind alle meine Kleider, Komm, lieber Mai, Alles neu macht der Mai	bemutatas, gyakorlás	furulya, CD, mag-nó, videó, laptop	hétfő–péntek	ritmusérzék fejlesztése, zenei hallás, hallási figyelem fejlesztése, zenei hangok differenciálásának fejlesztése

Hétfő:

Hétfői napon a foglalkozások közül a külső világ tevékeny megismerésére és a matematikai tapasztalatok szerzésére helyezzük a hangsúlyt. A báránytánchoz kapcsolódó fő tevékenység a báránytorta összeállítása lesz.

Reggel a gyerekeknek CD-ről pásztorok által játszott furulyaszót játszok le. Akinek van kedve, élményrajzot készíthet egy helyi birkatartónál az előző héten tett látogatásunkról.

Szabad játékból indítom a kezdeményezést. Leülök a szőnyeg szélére és elkezdem furulyázni a „Hol jártál báránykám” kezdetű dalt. Ezután megnézünk egy rövid videót a pásztorok életéről és a bárányokról. Színes képeket, könyveket nézegetünk a pusztán élő állatokról, beszélgetünk a bárányokról. „Hogy hívják az apaállatot, az anyaállatot? Milyen színűek lehetnek a kisbárányok? Hol laknak a bárányok télen és nyáron? Mit esznek? Hány kisbárány születik egy évben? Mikor születnek? Hány évig élnek körülbelül?”

CD-ről állathangokat játszok be, és ki kell találniuk, milyen állat hangját hallják. Találd ki, mi van a takaró alatt! Egy nagy kosárba játékallokat teszek, letakarom egy takaróval, és a gyerekeknek tapintás alapján ki kell találniuk, milyen állatot fogtak meg. Másik változatban két-három báránykát is beleteszek a kosárba, és ezeket kell megkeresniük.

Ezután az asztalokhoz megyünk. Gyakoroljuk a méréseket, majd kimérjük a „báránytorta” hozzávalóit, összeállítjuk a résztát és formába öntjük. A torta egyszerű piskótatésztából készül, jellegzetességét a bárány forma adja. Mivel az óvodában nincs konyha, ezért megkérünk egy nagymamát, hogy süsse ki otthon a tortát, és hozza vissza a déli étkeztetésre. Ebéd után közösen elfogyasztjuk.

Eljátsszuk a „Vak pásztor” drámajátékot, majd a „Benn a bárány, kinn a farkas” kezdetű énekes körjátékot.

Délelőtti mese: „Az aranyszörű bárány” lesz; a délutáni pihenés előtti mese „A megszámlálhatatlan sok juh”.

Kedd:

A mai napon ellátogatunk a falumúzeumba, megismerjük a ceglédberceli népviseletet és a báránytánc hagyományát.

Reggel közösen elsétálunk a falumúzeumba, ahol találkozunk Reszi nénivel, aki 1938-ban részt vett a báránytáncban. Régi és új képeket hoz magával, amiket megnézegetünk, beszélgetünk róla: „Mikor rendezik a báránytáncot? Miért pont akkor? Kik vesznek rajta részt? Hányan táncoltak? Ő kivel táncolt? Milyen táncokat táncoltak? Ők is előre betanulták a táncokat? Kik zenéltek? Milyen ruhában voltak a fiúk és a lányok? Ki készítette az ő ruháját? Mások is felvették ezt a fajta ruhát?” Közben megnézzük a falumúzeumban kiállított ruhadarabokat, beszélgetünk róluk: „Milyen színű a fiúk ruhája? Milyen színű lehet a lányok szoknyája, harisnyája? Miért nincs a fejükön kendő? Kik hordanak kendőt?” Megbeszéljük, hogy báránytánc alkalmával másmilyen ruhába öltöznek a lányok és a fiúk.

Reszi néni előveszi a játékbabát, amit fel fogunk öltöztetni. Ez egy kb. 50 cm-es baba, amit népviseleti ruhába szoktak öltöztetni. Majdnem minden idős asszonynál megtalálható, a „tiszt szobában” a díványon szokott ülni. A babán csak alsónemű van, a gyerekeknek kell felöltöztetni. Közösen öltöztetjük fel, közben minden egyes ruhadarabnak elmondjuk a nevét magyarul és svábul is („Undekhitl” – alsószoknya, „Auvekhiti” – felsőszoknya, „Fiede” – kö-

tény, „Heimed” – ing, „Vesztl” – mellény, „Spitzntiehl” – csipkekendő, „Petn” – nyakláng, „Reizelsueh” – cipő). A babán fehér szoknyák és csipkekendő lesz, mint a lányokon, akik a báránytáncot táncolják. Elköszönünk Reszi nénitől és megbeszéljük, hogy találkozunk a báránytánccon.

Az óvodába visszatérve meglátogatjuk a nagycsoportosok néptánc próbáját a tornateremben, amin a vasárnapi báránytáncra készülnek. Megkérjük az óvónőket, hogy próba után egy egyszerűbb lépést mutassanak meg nekünk. A berceli ugrós tökéletesen megfelel erre a célra, mert tipikusan Ceglédbercelre jellemző, egyedi táncforma, amit a gyerekek is nagyon szeretnek, mert viszonylag egyszerű a lépés (páros, páros, jobb, bal, jobb), és nagyon élvezik a lendületes zenét.

A csoportszobába visszatérve gyakoroljuk a lépéseket, együtt énekelünk (Ein, zwei, drei, vier..., Auf den kleinen Wiesen..., Ich seh dich...), táncolunk, énekes körjátékokat játszunk, sváb zenét hallgatunk. A gyerekek olyan sablonokat kapnak kiszínezni, amelyek berceli népviseletbe öltözött fiút és lányt ábrázolnak. Felelevenítjük a falumúzeumban látottakat, halottakat.

A délelőtti mese „Az aranyszőrű bárány” ismétlése lesz, amihez papírból síkbábokat készítünk a mesélés után, az új mese „A papucsszaggató királykisasszonyok”, a délutáni mese pedig „A királykisasszony cipője”.

Szerda:

Ezen a napon a rajzolás, festés, mintázás, kézimunka tevékenységeken lesz a hangsúly. A báránytáncához kapcsolódva ellátogatunk a katolikus templomba, ahol megismerkedünk a búcsú, a körmenet fogalmával.

Reggel elsetálunk a helyi katolikus templomba, ahol már folynak a búcsúra az előkészületek. A sekrestyés néni megmutatja nekünk a körmenetkor használatos eszközöket: szentelő, füstölő, baldachin, ami alatt az oltáriszentséget fogják körbevenni a templom körül, illetve az atyának a ruháit, és hogy vasárnap melyiket fogja felvenni, azt is, miért azt a színűt. Ezután a hitoktató néni, akit a gyerekek már az oviból ismernek, röviden elmondja nekünk, mit jelent a búcsú ünnepe és a körmenet úgy, hogy a gyerekek is megértsék. („A búcsú nem állandó ünnep, minden településen máskor van. Ez a templomunk védőszentjének az ünnepe. A mi templomunk védőszentje Nepomuki Szent János, az ő ünnepe május 16-án van, ezért tartjuk ilyenkor a búcsút. Az ünnep része, hogy körmeneten veszünk részt, ami azt jelenti, hogy az emberek kijönnek a templomból, megkerülik azt, majd ismét bemennek a templomba a mise végére.”) Ezután játszunk egy játékot, megkeressük a templomban az egyetlen bárány ábrázolást. Ez a középső kupola előtti boltíven van és a feltámadt Jézust jelképezi, egy fehér bárány fehér zászlóval. Megnézzük az oltárképet, ami Nepomuki Szent Jánost ábrázolja.

A templomból kölcsönkérjük a kis székeket, amin a gyerekek szoktak ülni és kivisszük őket a templom előtti zöld füves területre. Úgy helyezkedünk el, hogy mindenki jól lássa a templom épületét, megbeszéljük az alakját, arányait, elosztását, ezután pedig ceruzarajzot készítünk róla. Megköszönjük a székeket, visszavisszük őket a templomba, majd végigsétáljuk a körmenet útvonalát.

Az óvodába visszafelé menet májusfákat keresünk, hátha látunk egyet-kettőt. (Előre meg-nézem, hogy olyan úton menjünk, ahol biztos van legalább egy májusfa.)

Az óvodába visszaérve megismerkedünk a gyapjúval. Báránkyákat készítünk ragasztással kartonpapírra, és só–liszt–víz gyurmából, vékony ágakból karámot és hodályt építünk a báránynak, amit később benépesítünk. Aki készen van, és még van kedve, az nemezlabdát készíthet. Beszélgetünk róla, mi a nemez, miből van, hogyan kell megmunkálni. A labdakészítést egy mesével ötvözöm. „Volt egy báránka, aki elindult világot látni.” Vesszünk egy marék nyers színű nemezt. „Ahogy ment, mendegélt, összekoszolta a bundáját, ezért meg kellett mosakodnia szappanos vízzel.” Szappanos vizet csurgatunk a nemezgombolyagra. „Ezután jöttek a gyerekek és megsimogatták.” Elkezdjük gömbölygetni a labdát. „Addig-addig gömbölygették, simogatták, míg a báránka egy varázslatosan szép, színes labdává nem változott.” Színes nemezdarabokat teszünk a labda külsejére, tömörítjük, gömbölygetjük, simogatjuk, amíg jó kemény nem lesz a labda. Közben közösen énekeljük a „Hol jártál báránkám” című gyerekdalt.

Folytatjuk az előző napon megkezdett síkbábok és a díszlet készítését „Az aranyszőrű bárány” meséhez. Akinek van kedve, azzal eljátsszuk a „Bárányterelés” című drámajátékot. Elismételjük „Az aranyszőrű bárány” című népmesét, az új mese „A csillagszemű juhász” lesz, a délutáni mese pedig „Az igazmondó juhász”.

Csütörtök:

Csütörtökön hagyományosan a verselésé, mesélésé a főszerep, én ezt most ötvözöm más foglalkozások anyagával. Mai napon a májusfaállítás hagyományával fogunk megismerkedni.

CD-ről lejátszom nekik a „Tavaszi szél vizet áraszt” kezdetű népdalt, majd rövid videót nézünk a májusfaállítás szokásáról. Képeken, könyveken, beszélgetésen keresztül megismerkedünk ezzel a néphagyománnyal. Ezután „Az én májusfám” címmel elképzelés után mindenki lerajzolhatja, hogy milyen lesz az ő első májusfája, vagy milyen fát fog állítani a szerencsés lánynak. Az elkészült alkotásokat kiteszük a paravánra.

Ezután festéssel és vágással színes papírcsíkokat készítünk, amivel feldíszítjük az udvaron álló fácskát, ez lesz a „mi májusfánk”. Közben elénekeljük a „Szélről legeljetelek” kezdetű gyerekdalt.

A csoportszobába visszatérve, akinek van kedve, azzal eljátsszuk a „Bárány vagy farkas?” című drámajátékot. A mai napon közösen dramatizáljuk „Az aranyszőrű bárány” című mesét, amihez korábban síkbábokat készítettünk. A főszereplők nagycsoportosok lesznek. Az új mese „Az égig érő fa” lesz, a délutáni mese pedig a „Betyár volt-e Cigány Jóska?”

Péntek:

Pénteken a mozgásé a főszerep. A délelőtti testnevelés foglalkozáson az egyensúlyozó járást gyakoroljuk, majd a Báránytánchoz kapcsolódva zenészek jönnek a csoportba és közös énekléssel, táncolással zárjuk a hetet.

Átöltözés közben meghallgatjuk Halász Judit: „Marci öltözik” című számát CD-ről, majd a tornaterembe megyünk, ahol már az előkészítő rész anyagában olyan páros gyakorlatokat végzünk, amelyek az egyensúlyozó járást készítik elő. A gimnasztikát játékos módon vezetem. Például: törzshajlításkor – „Úgy teszünk, mint a bárányszarvok, mikor legelésznek, felemelkedünk, megszámoljuk a bárányszarvokat az égen.” A fő részben az egyensúlyozó járást differenciáltan, két csoportra bontva gyakoroljuk. A kisebbek először csak a talajon két vonal között, majd

egy vonalon, majd a pad ülőfelületén mennek végig. A nagyobbak először a pad ülőfelületén mennek végig különböző feladatokat végezve, például a pad közepén tesznek egy 360°-os fordulatot, vagy leguggolnak, felállnak, továbbmennek, vagy babzsákokat helyeznek el a padon és ezeken átlépve kell továbbhaladniuk. Végül egyensúlyozó libikókán kell végigmenniük. A gyakorlatvezetési mód játékos: „Képzeljük el, hogy itt folyik egy folyó, a pad rajta a híd, mi vagyunk a báránycsapat és át kell kelniünk a hídon, hogy a szép, zöld füves legelőre átérjünk.”

Ezután sorversenyt játszunk babzsákokkal. Kisebbeknek földre rajzolt vonalon, nagyobbaknak pad ülőfelületén kell végigmenni úgy, hogy a babzsák a fejükön van. Két-két csapatot alkotunk, az a csapat győz, akinek a játékosai előbb teljesítik a feladatot.

Házas fogót játszunk. Hulahopp karikákat teszünk a terem négy sarkába, azok lesznek a házak, a gyerekek a báránycsapat, a fogó pedig a farkas. Tetszőleges szabályokkal játszhatunk különféle fogó játékokat.

A csoportszobába visszaérve átöltöztünk, majd a gyerekek nagy meglepetésére zenészek érkeznek a csoportba (4 fő). Megismerkedünk a fúvós hangszerekkel, amelyeket a sváb zenében is használnak. Ezután élő zenére közösen elénekeltük az óvodából már jól ismert német énekeket. Ritmushangszerekkel kísérhetjük a zenészeket: „Auf den kleinen Wiesen, Grün, ja grün sind alle meine Kleider, Ich habe eine Banane”. Van, amire táncolhatunk is: „Ich seh dich, Brüderchen, komm tanz mit mir, Ein, zwei, drei, vier...”. Megismerünk két helyi gyűjtésből származó zeneszámot: „Kakastánc, Jüdisch”. Majd stílusosan a „Wenn es Kirmes ist” („Ha búcsú van”) kezdetű énekkel veszünk búcsút a zenészekről.

A mai nap új meséje: „Előbb a tánc, azután a lakoma”; a délutáni mese pedig „A kincses bojtár” lesz.

Vasárnap:

A témahét zárása a vasárnapi báránytánc.

Megkérjük a szülőket, hogy vasárnap fél 2-re hozzák el a gyerekeket az óvodába, ott a fellépők felöltöznek, és együtt sétálunk el a báránytánc helyszínére, közösen nézzük meg az ünnepi műsort.

Az itt közölt témahét csak ajánlás, annak teljes megvalósítása nem lehetséges. Célom egy gyűjtemény összeállítása volt, amelyek közül az óvodapedagógus válogathat, hogy mit valósít meg a témahét során. Sajnos az egész témahetet nem sikerült megvalósítani a gyakorlatom során, mert korábban kellett teljesítenem, mint a téma aktuális lett volna. De a hét egy-egy részletét sikerült az egyik nemzetiségi csoporttal kipróbálni. Ellátogattunk a falumúzeumba, ismerkedtünk a régi berendezési tárgyakkal, öltözkéssel, azok sváb elnevezéseivel, valamint zenészek jöttek a csoportba, akik sváb fúvószenét játszottak, a gyerekekkel közösen énekeltünk, táncoltunk ismert német gyermekdalokat. Nagy örömmre szolgál, hogy a csoportból sokan tagjai a Schmetterling tánccsoportnak, ezért közösen készülhettünk a báránytáncra a próbák alkalmával, és remek fellépésen vettem részt a gyerekekkel.

A gyerekek nagy érdeklődést mutattak a sváb kultúra iránt. Véleményem szerint sikerült hozzájuk közelebb hozni a helyi sváb hagyományokat és a báránytáncot.

Összegzés

A helyi német közösséget olyan trauma érte a második világháború során, ami jelentősen hozzájárult identitásuk változásához. Ahhoz, hogy hiteles forrásból kapjunk információkat, az utolsó pillanatban vagyunk. A német nemzetiség történelmének kutatása során mélyebb, pontosabb ismereteket szereztem a szakirodalomból, de a pusztán tények olvasása, hallása más, mint amikor valaki személyes élményeit meséli el. Éppen ezért választottam kutatási módszerként az interjút. Megrázó volt egy-egy ember élettörténetét hallani, hiszen a háború valamennyi interjú során szóba került.

Óvónőként szeretném ezt a pozitív attitűdöt, a hagyományok tiszteletét és szeretetét a gyerekeknek továbbadni. Azért választottam a népszokások közül a báránytáncot, mert egyedi, jellegzetesen berceli, és a gyerekek számára is könnyen érthető, feldolgozható. Célom volt a báránytánc hagyományának megismertetése, és sokszínű, komplex feldolgozásának bemutatása, a gyerekek német nemzetiségi identitásának formálása, pozitív attitűd kialakítása. Tapasztalataim azt mutatják, hogy a gyerekek nagyon pozitívan fogadják az átlagostól eltérő tapasztalási lehetőségeket. Ezért is terveztem a témahétre sétát a falumúzeumba, templomba, térsztagyúrás, videókat, vendégek érkezését (idős néni, zenészek), mert ezek nem mindennapi dolgok az óvodai életben.

Fontos, hogy ez az ünnep sokkal nagyobb hangsúlyt kapjon az óvodai nevelésben, hogy megismertessük, megszerettessük, továbbörökíthessük. A témahét során a gyerekeknek olyan foglalkozásokat terveztem, ahol előtérbe került az élményszerű, tapasztaláson keresztül történő megismerés.

A viszontagságok ellenére is sikerült megőriznünk a báránytáncot, ezért óriási érték számunkra. Mondhatjuk, hogy a helyi svábság túlélésének jelképe, ezért olyan fontos, hogy megőrizzük és továbbadjuk gyermekeinknek ezt a népszokást. Fontos, hogy azok, akik még ismerjük és műveljük, továbbadjuk a sváb hagyományokat, hogy a ceglédberceli svábság ne csak a múltban létezzen, hanem a jövőben is fennmaradjon.

*„A hagyományt nem ápolni kell,
Hisz nem beteg,
Nem is őrizni, mert nem rab.
Hagyományaink
Csak akkor maradhatnak meg,
Ha megéljük őket!”
(Sebő Ferenc)*

Felhasznált irodalom

- Jaczina Zoltánné (2013): *A német nemzetiségi jogok érvényesülése Ceglédbercel köznevelési intézményeiben (kutatás, elemzés) – Szakdolgozat.* Budapesti Műszaki Egyetem, Gazdaság – és Társadalom-tudományi Kar, Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Intézet, Műszaki Pedagógia Tanszék, Közoktatás vezető és pedagógus-szakvizsga szakirányú továbbképzési szak. 10–24.
- Polónyiné Zsuzsándor Ibolya – Polónyi Péter (2013): Ceglédberceli füzetek 1, *Jeles napok, ünnepek.* Ceglédbercel, Ceglédberceli Német Nemzetiségi Ifjúsági Egyesület. 6–83.
- Szarka László: Kisebbségek Kelet-Közép-Európában V. In: Sisák Gábor (2001): *Nemzeti és etnikai kisebbségek Magyarországon a 20. század végén.* Budapest, Osiris Kiadó – MTA Kisebbségkutató Műhely. 11–30, 311–329.
- Szeidl Veronika (1997): *Hagyományörző hónapsoroló* – kézirat. Készült a Ceglédberceli Dózsa György Művelődési Ház Honismereti pályázatára 1997-ben Plutzer Mátyásné, született Scheffer Teréz elbeszélése alapján, a szerző tulajdonában van. 1–25.
- Ceglédberceli ÁMK Napsugár Óvodája 2737 Ceglédbercel, Pesti út 103.: *Óvodai Pedagógiai Program 2015.*
- Ceglédberceli ÁMK Napsugár Óvodája 2737 Ceglédbercel, Pesti út 103.: *Csepp csoport csoportnapló 2013/2014, 2014/2015, 2015/2016 nevelési évre.*
- Ceglédberceli Általános Művelődési Központ, Napsugár Óvoda 2016. *Bemutakozás.* <http://www.berceliamk.hu/new/index.php/bemutakozunk> (2016. április 16.).
- Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye 2016. *2011. évi CLXXIX. törvény a nemzetiségek jogairól.* http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100179.TV (2016. április 16.).
- Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye 2016. *17/2013. (III. 1.) EMMI rendelet a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve és a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve kiadásáról.* http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1300017.EMM (2016. április 16.).